

نگاه دولت نسبت به این واگذاری هاست. هرچند اهداف سیاست‌های مزبور در متن سیاست‌های ابلاغی طرح شده و باید به‌عنوان جهت‌گیری اصلی واگذاری‌ها انگاشته شود، اما دولت به این واگذاری‌ها به‌مثابه راهکاری برای رد دیون خود می‌نگرند. این رویه موجب می‌شود به شخصیت متقاضیان واگذاری کمتر توجه شده و واگذاری که اساساً برای افزایش بهره‌وری انجام می‌شود، موجب از بین رفتن همان اندک بازدهی شود.

در زمینه واگذاری‌ها، مشکل دیگری نیز وجود دارد. قانون اجرای سیاست‌ها در ماده ۴۰، هیئتی را به نام هیئت واگذاری عهده‌دار امر واگذاری کرد. قانون‌گذار در این ماده صلاحیت‌های بسیاری را به هیئت یادشده اعطا کرد؛ اختیاراتی از جمله تصمیم‌گیری درباره قیمت‌گذاری، احراز اهلیت طرف‌های واگذاری و مانند آن. علاوه بر آن، تصمیم‌گیری در این هیئت توسط جمعی چهارنفره انجام می‌شود و این امر قابل نقد جدی است.^۱

چالش دیگر واگذاری به بخش عمومی غیردولتی است. علی‌رغم آنکه در بخش‌های مختلف سیاست‌های کلی، واگذاری به بخش عمومی غیردولتی تجویز شده است (بخش ۱ و ۲ بند الف سیاست‌ها)، اما در مفید بودن حضور این بخش اختلاف نظرهایی وجود دارد. منتقدان این رویه معتقدند رقابت نقش کلیدی در توسعه اقتصادی داشته و حضور بازیگران چون بخش عمومی غیردولتی می‌تواند مانع از شکل‌گیری این مؤلفه شود. توضیح آنکه این بخش هرچند دولتی نبوده اما از پشتیبانی قدرت عمومی برخوردار است و این پشتیبانی آن را در جایگاه بالاتری نسبت به بخش خصوصی قرار می‌دهد. همچنین عدم شفافیت این بخش‌ها نیز بر آثار سوء آن می‌افزاید. اشکال دیگر - که پیشتر نیز به آن اشاره شد - رویکرد رد دیون است. دولت برای تأدیه دیون خود به بخش عمومی غیردولتی نهایت استفاده را از این مجوز قانونی می‌برد و دست آخر آنچه اتفاق می‌افتد واگذاری بنگاه اقتصادی به بخشی است که در اداره آن ناتوان بوده و بنگاه و نیروی انسانی آن را به ورطه انحلال و بیکاری می‌کشاند.

البته در این رابطه نظر متقابلی نیز مبنی بر

۹۹ بخش خصوصی مکمل بخش‌های دولتی و تعاونی است و این، خود حکایت از جایگاه والای بخش تعاونی نسبت به بخش خصوصی دارد. به نظر به همین علت است که در سیاست‌های کلی یک بخش جداگانه به تعاونی و سیاست‌های واگذاری بنگاه‌های دولتی به این بخش اختصاص داده شده و هدف‌گذاری مشخصی نیز صورت گرفته است. ۶۶

کارا بودن این نهادها در فضای موجود اقتصادی وجود دارد. توضیح آنکه با توجه به تخصصی شدن برخی از این نهادها در صنایع خاص، توان بالای تأمین مالی و قدرت چانه‌زنی بیشترین نهادها در عمل مؤید کارایی بیشتر این نهادها است و بخش خصوصی جدای از فقدان انگیزه، توان ورود در این حوزه‌ها را به لحاظ مالی یا فنی ندارد.^۲

قانون‌گذار پیرو سیاست‌های کلی، واگذاری به این بخش‌ها را تجویز کرد، اما در راستای رفع ایرادات فوق‌الذکر، پس از اصلاحات سال ۱۳۹۳ در بند ۱ ماده ۶ قید «مگر آنکه فعالیت آن‌ها موجب اختلال در رقابت گردد» را افزود. از این رو می‌توان گفت قانون‌گذار از میان دو دیدگاه فوق، رویکردی میانه را برگزیده است. همچنین بند ۲ همین ماده، محدودیت‌هایی را برای نهاد‌های مزبور در مالکیت سهم بازار کالا یا خدمات خاص مقرر کرده است. به این صورت که آن‌ها را از مالکیت مستقیم یا غیرمستقیم بیش از ۴۰ درصد بر بازار کالا یا خدمات منع کرده است.

۴. چالش‌های حوزه اعمال حاکمیت و پرهیز از انحصار

آسیب‌شناسی حوزه نظارت

اشاره به ضرورت نظارت بر اجرای سیاست‌ها و قواعد لازم‌الاجرا امری زائد است. درباره اجرای سیاست‌های کلی اصل، قانون‌گذار عادی مراجعی را برای نظارت برشمرده است، از جمله:

- شورای عالی اجرای سیاست‌های کلی اصل
- ۲- گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس (۱۳۹۶). گزارش نظارتی نحوه اجرای قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴. شماره مسلسل ۱۵۶۱۱. ص ۲۶

۴۴ که در رأس مراجع ناظر بوده، به ریاست رئیس‌جمهور و به دبیری وزیر اقتصاد تشکیل جلسه می‌دهد. به‌موجب بندهای ۲ و ۵ ماده ۴۲ قانون اجرای سیاست‌ها، شورای مزبور عهده‌دار نظارت بر اجرای تمام قوانین و مقررات مربوط به اجرای سیاست‌های کلی است.

- وزارت امور اقتصاد و دارایی
  - شورای رقابت
  - هیئت مقررات‌زدایی
  - وزارت تعاون
  - هیئت واگذاری در نظارت (در مقطع حین واگذاری)
  - سازمان خصوصی‌سازی در نظارت (در مقطع پس از واگذاری)
- یکی از راه‌های نظارت بر اجرای قواعد و سازوکارها، نظام گزارش‌دهی است که در سراسر قانون اجرا و درباره نهاد‌های فوق مطرح شده است. هر یک از نهاد‌های فوق مطابق تکالیف قانونی باید در مقاطع خاصی گزارشی را از جریان اجرایی سیاست‌ها تهیه کرده و حسب مورد به نهاد‌های خاصی تقدیم کنند. با بررسی رویه گزارش‌دهی در این باره نکاتی قابل توجه است. از جمله اینکه مثلاً در برخی گزارش‌ها، گاه مفاد گزارش حاوی ابهامات و نواقصی است. مثلاً در گزارش اجرای قانون در نیمه دوم سال ۱۳۹۷ که توسط وزارت امور اقتصاد و دارایی تهیه شده بود، از مجموع ۲۵۰ مورد از بندهای گزارش، ۱۰۰ مورد مبهم یا ناقص بوده است. علاوه بر این، در مواردی دستگاه‌هایی که مکلف به ارائه گزارش بوده‌اند مطلقاً وظیفه قانونی خود را ایفا نکرده‌اند (مطابق یکی از گزارش‌های هشت نهاد مکلف به ارائه گزارش اجرا، گزارشی ارائه نکرده‌اند).^۳

آسیب‌شناسی عملکرد قوه قضائیه

با توجه به گستردگی دامنه مسائل سیاست‌های کلی اصل ۴۴، اجرای بخشی از این سیاست‌ها منوط به نقش‌آفرینی قوه قضائیه است. در این راستا قوه قضائیه - هرچند در متن

۳- گزارش اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ (۱۳۹۹). مرکز ارزیابی و نظارت راهبردی مجمع تشخیص مصلحت نظام. ص ۳

۱- سازمان بازرسی کلی کشور. همان. ص ۷۸